

Haftalık siyasi magazin

BASĐAN

Demokrasi cennetinde

Atatürk inkılâbı ne halde?

Geçen sayıda Kur'anın hukuk ve ahlâk kaidelerinin bir topluluğu olduğunu, yalnız ahlâk kaidelerini alıp hukuk kısmını bırakmanın mümkün olmadığını belirtmiştik. Nitekim daha şimdiden Fatin Hoca mecliste, «Tekkeleri açalım» diye bağıyor ve Atatürkün yetiştirdiklerinden hiç biri «Olamaz!» diyemiyorlar. İrtica üzerimize bütün kuvvetle çullanmıştır.

Diktatör diye bir çok biçarelerin beğenmemeğe kalktıkları Atatürk zamanında vaziyet şöyle idi:

Kelâm profesörü Şerefettin efendi, üniversitede «İslâm din ve felsefesi» okutuyor, İzmirli İsmail Hakkı eserler veriyor, Kur'anı tercüme ediyordu; Materyalist Yusuf Akçora (1) serbestçe ders veriyor, konuşuyor, Marksist Suphi Nuri üniversitede ders okutuyor, Liberal Ahmet Ağaoğlu «Serbest insanlar ülkesinde» «Ben kimim» adlı eserlerini neşrediyor, dinsiz Abdullah Cevdet, taassuba karşı açtığı mücadelesini devam ettiriyor, Nâzım Hikmet kitaplar neşrediyor ve tiyatrolarda konuşuluyordu. Türkiye'nin tarihinde hiç bir zaman, fikir bu derece serbest olmamıştı. Bugün ben şu satırları yazarken kendimi korku içinde buluyorum. Dünyanın her tarafında 1789 Fransız inkılâbından beri alelade olmuş bir iki düşünceyi neşrecek bir gazete buladığıma şükrediyorum. Atatürk zamanında intişar etmiş mecmua ve kitapların bir listesini yapsam ve dostlara: haydi şunlardan bir tanesini olsun neşrediverin de göreyim desem karşımda hiç kimse kalmayacağını kat'î olarak biliyorum. Atatürk inkılâba karşı isyan eden softalarla mücadeleyi orduya, memlekete sokulan ajanları emniyet teşkilâtına ve yukarıda görüldüğü üzere fikri alabildiğine serbest bırakmıştı. Din baskı altında değildi, çünkü herkes camie gidiyor, ibadetine yapıyor, Kur'an tercüme ediliyor, Türkçe ezan okunuyor ve üniversitede İslâmî ilimler serbestçe okutuluyordu.

Biz hangi tekâmülden bahsediyoruz? Türkiye geri gidiyor, çünkü fikre hudut çizilmiştir! Hele İctimaî ilimler sahasında sosyalizme, Marksizme samimî olarak inanmış bir insanın okullarda, üniversitede söz etmesi kabil değildir. Meğer ki Komünist, ajan ithamlarını yani işinden koğulmak, ekmeğinden olmak «kahramanlığı» göze almış olsun, halbuki bu temayüller dünyada artık alelade şeylerdir. İnkılâpçılığı, lâyikhığı, belkide devletçiliği müdafaa etmek yarın büsbütün günah veya yasak olacaktır.

Kendimizi aldatmıyalım, bugün liberalizm bütünlüğü ile ortaya çıkamaz, Abdullah Cevdet gibi bir dinsiz konuşamaz, gerçek bir sosyalist, sosyalist olduğunu, Marksizmi doğru bulduğunu söyleyemez. Halbuki dün bunun mümkün olduğu fiilen misallerle meydandadır. Şu halde güdük bir demokrasi içindeyiz. Bir kısım temayüller alabildiğine serbesttir. Bir kısmı da alabildiğine baskı altındadır. Diktatörlüklerin yaptığı da bundan başka bir şey değildir. Şu halde iş tam tersine mi dönmüş oluyor: Dün fikir hürriyeti ve bugün istipdad mı var?

Başdan

(1) Yusuf Akçora'nın materyalizmi anlayışındaki yanlış noktalar gelecekteki sayılarımızda belirtilecektir.

Aşağıda okuyacağınız yazı bir Amerikalı muharir tarafından yazılan bir kiptan alınmıştır:

1842 senesinde Amerikan gazetelerinde her gün görülen ilânlardan bir kaç örnek:

«Bir zenci kadın kaçmıştır. Kaçmadan birkaç gün önce yanına kızgın demirle M. markası yazmak istemiştin. Bulup getirene..»

«Çenesinin sol tarafı dövmele zenciyi ölü veya diri getirene 100 dolar mükâfat....»

«Uşağım John'u getirene 25 dolar mükâfat. Burnunun ucu kopuktur.

«Zenci Bloke'u ölü veya diri getirene 50 dolar mükâfat. İki kulağının memesi kesiktir.

Bundan 106 yıl sonra bugün Amerika'da halâ şunlara şahit oluyoruz.

(Aşağıda okuduğumuz hadiseler Newyork Times isimli Amerikan gazetesinin 1946 sayılarından alınmıştır.)

«Louisiana da 28 yaşlarında bir zenci beyaz bir kadının evine zorla girmek (şüphesile) tevkif edilmiştir. Fakat delil bulunmadığından bırakılmıştır. Bir kaç gün sonra zencile arkadaşı hüviyeti tesbit edilemeyen şahıslar tarafından kaçırılmıştır. Birinin cesedi bir kaç gün sonra bulunmuştur. Zencinin iki eli de kesilmiş olup kafasına, boğazına ve vücuduna indirilen darbelerle öldürüldüğü görülmüştür. Mahalli makamlar hiç bir tevkifatda bulunmağa lüzum görmemiştir. Çünkü bir linç hadisesine delâlet eden ip ucu ele geçmemiştir..»

«Mississippi'de otuzbeş yaşında bir zenci beş beyaz adam tarafından ölünceye kadar sopayla dövülmüştür. Mütecavizlerin beşi de yakalanarak mahkemeye verilmişler ve zenciyeye bir kaç tokat attıklarını itiraf etmişlerdir. Jüri heyeti 10 dakikalık bir müzakereden sonra hepsinin beraatine karar vermiştir. Zenci bir eyer çalmakla ittihâm ediliyordu. Fakat

Kıymetli şair Rıfat Ilgaz san'at ve fikir hayatında normal bir tekâmül safhası geçirerek bu günkü ileri fikir ve san'at seviyesine ulaşmıştır.

Rıfat, mensup olduğu sınıfın davasını, büyük bir san'at kudretile dile getiren şairdir. Yaptığımız röportaj ikinci sayfamızdadır.

lâtin en büyük müttefiki nefret en korkunç silâhı da terör'dür. Gayesi de demokrasimizi yoketmektir.

Wolter Wuichell

Yukarıdaki sözler muhafazakâr bir Amerikalı müharririn fikirleridir.

Başka ne yapabiliriz?

Bir gece geç vakit Beyoğlundan geçerken şöyle bir hadise ile karşılaştım. Üç bahriyeli Amerikan kikiğiği.. Düttürü elbiseleri içinde artları, iki keleşli Amerikan bezinden torbaya koyup sıkıştırmış gibi fırlak fırlak. Aylonoz ağacından bir dal gibi ince, taze, sululu.. Öyle sululu ki, civik civik, vicik vicik. Bir erkek içkisi olan rakı, sarı kâhküllü başlarına vurmuş, dar ve uzun ayaklarının üzerinde yele tutulmuş kuru kamış gibi sallanıp, ötüp duruyorlar.

Önlerinde bir adam, yanında bir kadınla yürüyor. Evvelâ kadına el atılıyor. Kadının yanındaki herif, hükümetimizin gösterdiği misafirperverliğe uyararak misafirlere güler yüz gösterdi. Fakat Amerikalı sitiller, bakkal Bogosun dükkânında tadına bakmak için tereme peynirini parmaklayıp, sonra beğenmemiş gibi yüzlerini buruşturdular, tadını beğenmemişlerdi.

Vahşi kuşların garip sesleriyle, huuu, kukuu gibi garip anlaşılmaz, manasız sesler çıkararak tramvaya koştular. Sayın misafirlerimiz, belediye nizamlarının üstüne tüküre tüküre tramvaylara atladılar. Biri vatmanın ensesine tokat, öbürü biletcinin sırtına yumruk vurarak şakalaştı. Üçüncüsü boğaz vapurunun güvertesi gibi tramvayın tepesine çıkıp kuruldu. Bu sırada Belediyenin seyrüsefer memuru hayran hayran ağzını ayran budalası gibi açıp Amerikalıların canbazlığını seyretmekte olduğundan, seyrü sefer durmuştu.

Yaya kaldırımında giden bir kızın üzerine çullandılar. Her nasılsa ve ne dense, Beyoğlu yosması, bahriyelilerin koluna girmek istemedi. Bir çekişmedir başladı. Üç Amerikan tazesiyle, Beyoğlunun bir kart yosması arasındaki çekişmeyi görmek için bir halka çevrildi etrafındakiler Amerikalıların her hareketini takdir hayranlık ile seyrediyorlar. Bu aşağılık, bu bayağının bayağısı ve rezilce hareketlere dayanamayan, bir delikanlı kızı bir yana çekti Amerikan kikiçliklerine yol verdi. Oğlanlar gitmez, sulandıkça sulanır. Temmuz güneşi görmüş Emin önu asfaltı gibi civir da civir. Amerikan boyları, altı yumruğu birden delikanlıya çevirip, akılları sıra, direkt, indirekt, kroşe falan filanla bizim delikanlıyı nakavt edecekler. Demeğe kalmadı, bir... bir daha bir daha ama bırakmadılar ki. İki polfs, delikanlıyı alıp götürdü. Amerikalılara da kaşarile, gözlerle, kulakları burunlarıyla, «Lutfen karakola kadar teşriflerini» rica ettiler.

Beş dakika içinde, Galatasaray karakolu, Amerikanın bahriye nezaretine döndü.

Subaylar, inzibatlar, düdükle.. Nihayet bizim delikanlı af dilemeğe mecbur edildi. Delikanlının göz yaşlarını Amerikan subayından gizlediğinin farkına vardım.

Geçende Hürriyet gazetesinde de şöyle bir havadis vardı. Ankarada bir bara iki Amerikalı gitmiş. Bu oğlanlar galiba, bizim kızları kızanları Amerikan düdüklarına hayran sanıyorlar. Ayol burada erkek kılıfına kıran girmediler?

Şimarık Amerikalılar bir bar kızına sarkıntılığa başlamışlar. Kız yüz vermemiş. Onlar asi-

— Devamı S. 3 de —

Kitabı toplanan Şair Rifat ILGAZ

Rifat Ilgaz Kastamonu'dur. Babası bir küçük düyünümüye memuru olduğu için, ilk okulu, babası ile beraber dolostığı yerlerde Cide, Termede okumuştur. Kastamonu muallim mektebini bitirdikten sonra, Gazi Enstitüsü edebiyat kolundan mezun olmuş, Adapazarı orta okulunda hastalığından dolayı İstanbul'a nakledilen Rifat Nişantaşı daha sonra, Karagümrük orta okulunda Türkçe hocası yapmış, bu sırada ilk şiir kitabı olan (Yarenlik) i neşretmiştir. (Sınıf) adlı ikinci şiir kitabı, bir ay vitrinlerde durduktan sonra, bakanlar kurulu kararla toplattırılmış, Rifat da örfi idare komutanlığı tarafından tevkif edilmiştir. (Sınıf) adlı şiir kitabı örfi idare mahkemesi tarafından, fakir sınıfı zenginler aleyhine

defa şehrin muhtelif sanatoryumlarında yatmıştır. Bu arada Reşat Şemseddin Sırrer bakan olmuş, bu fırsattan istifade ile Rifat Ilgaz tekrar hocalığa alınması için müracaat etmiştir, Hasan Âli ile Reşat Şemseddin arasındaki ayrılık malumdur. Bu sebeple Rifat, tekrar Boğazlıyan orta okuluna hoca olmuştur. Fakat hastalığı artmış tekrar sanatoryuma yatmıştır. Bu sırada bir Kenan Öner - Hasan Âli davası ortaya çıkmış, Kenan Öner, Hasan Âlinin güya Komünistliğini ispat için, Rifat Ilgazı himaye ettiğini söylemiştir. Bunun üzerine bakanlık derhal faaliyete geçmiştir. Hasan Âli zamanında hocalıktan çıkarılan, Reşad Şemseddin zamanında tekrar hocalığa

alınan Rifat Ilgaz, aynı kararı vermiş olan umum müdürlüklerden mürekkep aynı komisyon tarafından bu sefer hocalıktan çıkarılmış ve tahsisatı verilmiş olduğu halde ani bir telgrafla sanatoryumdan da koğulmuştur.

Rifat Ilgazın üçüncü şiir kitabı olan (Yaşadıkça) neşrinden bir sene sonra, geçen hafta Bakanlar Kurulu kararla toplattırılmıştı Halen Haydarpaşa İntaniye hastahanesinde olan Rifatı ziyarette gittim.

Rifat şairliğini şöyle anlattı :

— İlk şiirlerim 927 de memleket gazetelerinde çıktı. O zaman İstanbulda Orhan Seyfi (güneş) isimli bir mecmua çıkarırdı. Güneş mecmuasına gönderdiğim Mehmet Rifat imzalı bir şiiri, Orhan Seyfi üs-

datların yazıları arasına koymuştu. Aradan seneler geçti. Orhan Seyfi benim şiirlerimi grmuş. «Gençler, mevzun ve mukaffa yazamadıkları için böyle yazıyorlar!» demez mi? Bir gün kendisine 927 temmuzunda neşrettiği şiirimi hatırlattım. Galiba biraz kızardı. Rifat Ilgaza,

— Bazı münakitlerin realist dedikleri şiirlerini ne zaman yazdın diye sordum.

— 1940 dan önce mizacıma ve düşüncelerime uygun bir forum arıyor denemeler yapıyor neşredemiyordum. İlk cesareti Ses dergisinde gösterdim. (Yarenlik) bu ilk cesaretimin mahsulüdür.

— Yarenlikten önceki şiirlerini bir kitap halinde niçin neşretmedin?

— Belki üç kitaplık şiirim vardı. Bunların en mühimleri (Oluş) ve (Varlık) dergilerinde çıkmıştı. Bunları ne zaman derlemeye kalksam, onlarda bir yapmacık taraf, bir bizden olmayan ve bizi ifade etmeyen tarafın mevcut olduğunu hissediyordum. Bu şiirler daha ziyade aylık sınıfın, geçim derdinden azade insanların hoşuna gidiyordu. Bizden olmayanların zevkine gayri

suuri olarak yaptığım hizmetin reaksiyonunu geçde olsa duyabildim. Bazı burjuva münekitlerinin ve antoloji derleyicilerinin hoşuna giden bu şiirler benim gözü bağlı yaşadığım yılların en canlı bir ifadesidir. Artık kimin için ve niçin şiir yazdığımı farkındayım.

— Bazı antolojilerde şiirlere rastlayamıyoruz.

— Evet resmi ve yarı resmi antolojilerde bana rastlamak zordur. Bazı yakınlarımız da taktik (!) olarak bizden bahsetmezler. Dar olmayan bir okuyucu kadromun mevcut olduğunu da iftiharla söyleyebilirim. Eğer satışa mücade etselerdi (Sınıf) ve (Yaşadıkça) isimli kitaplarım kalmayacaktı.

— Kitapların niçin toplanıyor?

— Bir şairin kendinden bahsetmesi kadar tabii ne olabilir. Veremim hastahaneden bahsediyorum suç oluyor; öğretmenin çocuklarımdan bahsediyorum suç oluyor, tutuyorlar cezaevine atıyorlar. Mahpushaneden bahsediyorum suç.. Rahatça yaşatın bizi de rahatlığımızdan bahsedelim! Vatandan, milletten bizim kadar candan söz eden olmadığı halde onların dilinde vatan haini, millet haini oluyoruz.

— Şiirlerinde kelepçe geçiyor. Sana kelepçe vurdular mı?

— Matbuat suçlusu olduğum halde mahkemeye giderken gelirken her çeşit kelepçe vurulduğu gibi, hapishane içinde de zincire vurdular. Elli altmış arkadaş kaç defa bileklerimizden zincire vurulduk. Cezamı doldurup hapishaneden tahliye edildiğim gün kelepçeli olarak emniyet müdürlüğüne iki süngülü ile teslim edildim. Bir zaman İzmirde bir kaç gazetecinin bileğine yanlışlıkla sürülen kelepçe den ötürü çıkan gürültünün a-

— Devamı S. 3 de —

Sanatoryumdan Mektuplar

Yazan : RIFAT ILGAZ

Bugün Hastanede zoraki bir gayret var. Hademeler, hastabakıcılar temizlik ve intizam için yırtınıyorlar.

Her taraftan lizol kokusu yükseliyor. Anlaşıldı : Sağlık bakanı gelecek.. Veremliler yataklarında.. Ortalık beyaz gömleklilerle doldu. Her kesin derdi okadar birbirine benziyor. İşte bir kafile koğuştan içeri girdi. Bir iki sık zatın arkasında bir yığın beyaz gömlekliler var. Baş hekim çok heyecanlı... Hastalardan ters bir söz, folsolu bir ses çıkar korkusu ile ürkek ürkek etrafa bakınıyor. Hastaneden mühim bir şikâyetimiz yok. Ufak tefek ihmallere rağmen yine memnunuz. İşte bir arkadaş söylüyor: "Sanatoryum açtı yorsunuz, paralı. Ücretli halk sanatoryomu olur mu? Heybeliye pavyon ilâve ediyor diye sevindik; paralı yaptınız, Günde, sekiz on lira verebilecek hastanın sanatoryumda işi ne... Yesin, içsin, kendini evinde tedaviye çalışsın. Başka bir arkadaş zayıf çığırından beklenmeyecek bir gayretle konuşuyor: «Artık hastahanelerde, sanatoryumlarda sıramız en aşağı bir buçuk sene de çıkıyor. İki, iki buçuk sene bekleyenler de var..»

Bütün verem tedavisi için yapılacak ne varsa vücudunda denemiş halsiz bir hasta söylüyor: «Streptomycin isteriz vekil bey. Bu ilâçtan isteriz, artık biliyoruz ki bu ilâç her veremliye faydalıdır. Sıtmalya kinin, Frengiliye Neosalvarsan veren hükümet veremliye de bu ilâçtan vermelil» Bak bu mühim bir istek. Bu mühim istek şüphesiz hükümette çok pahalıya mal olacak, gramı 880 kuruş ve en aşağı bir hastaya yüz gram lazıml! Şu halde bu haklı isteği mantık oyunlarıyla hemen susturmalı.. Bakan cevap veriyor:

«Bu ilâç henüz tecrübe devresinde.. Eğer size faydalı olduğu tespit edilsin,

hükümet her biriniz için 800 lira değil, 8 bin lira harcayabilir!» Cümle çok kuvvetli.. Fakat hakikatten o kadar uzakki, hali vakti yerinde olanlara bu ilâç tatbik ediliyor. İyi neticeler de alınıyor. Bakan onların dosyasını da tetkik ediyor; görülen köy kılavuz istemez. Bu ilâç iki senedir memlekete girmeye başladı. İlk zamanlarda gramı asgari 25 liradan satıldı. Sonra 15 liraya 11 liraya ve 880 kuruşa kadar düştü. Binlerce gram ilâç memlekete girdi. Ve milyonlarca lira memleketten çıktı da halâ tecrübe devresinden kurtulamadı mı? Bu tecrübe muhakkak paralıları üzerinde mi yapılacak? Yoksa bu Streptomycin yalnız zengin veremlilere mi iyi geliyor?

Bakan bu isteği ileri süren hastaya soruyor "peki sana bu ilâcı kim tavsiye etti?.. Al sana bir mesele.. Doktor hemen atılıyor, «Hayır bay bakan kimse tavsiye etmedi,, şu halde doktorlar hastanın sağlık durumları kadar mali durumlarını da teşhis edebilmeli. Öyle birine tavsiyede bulunmalı ki hemen ilâcı kendi parasile temin edebilsin. Resmi doktor olmak zorlaşıyor demek! Makikat, söa cambazlığı ile örülemez. Büyük bir bütçe meselesile karşı karşıyayız. Veyahut bakanın mantikile biz de şöyle cevap verebiliriz: "Amerikalılar bize yardım yapacaklar mı? Düşmanlarımızdan korunmak için tank ve tayyare veren bu dost millet yine en büyük düşman olan ve hudutlarımızı çoktan aşan basillerden korunmamız için de Streptomycin! versinler, Onların ne kadar insanî düşündüklerini elbet biliriz. Şu halde yüz milyon liralık yardımın bir iki milyonunu bu ilâca kapatıversin de iki yıldır hala paralıları üzerinde tecrübe edilen bu ilâç bir az da parasızlar üzerinde denensin, olur a belki daha iyi neticeler alınır!..

kışkırtıcı mahiyette görülmek altı ay mahkûm edilmiştir. Hapishaneden çıktıktan sonra, Hasan Âlinin bakanlığı zamanında hocalıktan çıkarılmıştır. Esasen hasta olan Rifat bu devrede maddî zaruretler içinde sanatoryum kapılarında nöbet bekliyerek, dört

ARKADAŞ

Yazan: MAKSİM GORKİ

Maxim Gorky 1872 de Nijninovograd'da kalabalık, fakir bir aile içinde güçlükle ilk tahsilini yaptıktan sonra, baba ve annesinin ölümüyle nine ve dedesinin yanında yaşamış çeşitli küçük işlerde, çiraklık, buluşçuluk, kapıcılık yaptıktan sonra Aklinca Üniversite tahsil yapmak ümidiyle Kazan'a gelmiştir. Oradaki nasibi de bir ekmekçi çiraklığı olmuştur. İşte bu devirde hayatının elemelerini gidermek için ne bulduysa okumağa başlayan Gorky yavaş yavaş kendinde yazı istidadı duymaya başlamış ve hiç bir yerde neşredilmeyen ilk yazılarını yazmıştır.

Bir tesadüfle tanıştığı Korelenko'ya yazılarını gösterdiği zaman ondan gördüğünü yaz tavsiyesini almış ve bütün yazıcılık hayatında bu formüle sadık kalmıştır. Gorky yaşadığı hayat itibarıyla balıkçı, eskici, hamal, fahişe serseri gibi insanlarla düşüp kalktığından bütün bunları canlı, sıcak ve kendine has samimi insanîyetçiliğiyle tasvir eder. Biz bu hikâyeleri okurken dar bir ahlakçılıkla hoş göremeyeceğimiz kısımları geniş bir müsamaha ile karşılamaya alışırız; Gorky bu basit ve mütevazı insanların ehemmiyetsiz hayatlarındaki kötülüklerinin sırrını çözmüş ve bütün insanlar için bir yıllık mücadelesi açmış ve bu uğurda kapitalist polislerinin sonsuz takip ve tazyiklerine uğramıştır.

Bu şehirde her şey anlaşılabilir ve gariptir. Kiliselerin renk renk kuleleri göklere yükselirken, fabrikaların duvar ve bacaları çan kulelerini aşıyordu. İbadete çağırın çanların madeni feryatları saç damlar üzerine çöküyor ve evlerin arasındaki dar geçitlerde kayboluyordu. Binalar büyük ve umumiyetle güzel, fakat insanlar bayağı ve daima çirkindi. Sabahtan akşama kadar, kül rengi fareler gibi gözlerini hırs bürümüş bir halde, şehrin dar ve eğri sokaklarında, kimi ekmek, kimi eğlence peşinde, oraya buraya telaşla koşuyordu. Bir kısmı da yol başlarını tutmuş, kuvvetliye sessizce boyun eğmesi için, zayıf düşmanca göz altında tutuyordu. Kuvvetli olan zenginlerdi. Herkes ancak paranın insanlara kuvvet ve hürriyet verebileceğine inanıyor ve hepsi de iktidarı ve parayı arzuluyordu. Çünkü hepsi köle idi. Zenginün lüksü, fakirün arzusunu ve kinini çekiyordu. İnsanlar için altın şikirtisinden daha tatlı bir musiki yoktu. Hepsini birbirine düşman olduğundan, hepsi de zulüm altında yaşıyordu.

Bazen şehrin üzerine güneşin doğduğu da oluyordu. Fakat hayat daima karanlık ve insanlar gölge gibi idi. Geceleri binlerce parlak ışık yanar, para ile aşk satan aç kadınlar sokaklara dökülürdü. Çeşitli leziz yemeklerin kokusu buram buram tüterken, açların kızgın gözleri hırsla parlar ve elemden boğuk bir sefalet inliti haline gelen insan sesleri şehrin üzerine yayılırdı.

Hayat keder ve endişe ile dolu idi. Bütün insanlar birbirine düşman ve bütün insanlar kötü idi. Yalnız pek az insan namuslu ve doğru idi. Fakat bunlar da hayvanlar gibi katı yürekli ve diğerlerinden daha zalimdi.

Herkes yaşamak istiyordu ama, kimse nasıl yaşanacağını bilmiyor, hiç kimse arzusuna göre bir yol tutamıyordu. Artık insanın ruhunda, yarına ait parlak hayali sönmüştü. İşkence çeken zelim ve sefil insanların inilti ve feryatları göklere yükseliyordu.

Daima elem, endişe, bazan da dehşet hüküm sürüyordu. Kasvetli şehir, mabetleri ve simetrik taş kütleleriyle, insanların saran, gün ışığı görmeyen bir hapishane gibi hareketsiz duruyordu.

Hayatın musikisi boğuk bir elem ve öfke gibi bir nefretin yumuşak fısıltısı, korkunç bir zulüm uğultusu ve hayvanca bir şiddetin haykırışından ibaretti.

II

Bedbahtlık ve kederin kasvetli uğultusu arasında, hırs ve mahrumiyetin şursuz mücadelesi ve hotgâm-bir korkunç bataklıkta içinde birkaç hayalperest, şehrin zenginliğini yaratan fakirlerin yaşadığı bodrumlar arasında gizlice doluyordu. Hakarete uğrayan, şamar yiyen, fakat kalpleri insan sevgisi ve insan inancı ile dolu olduğu halde isyancı öğreten bu hayalperestler, uzak hakikat alevinin kıvılcıkları idi. Bunlar gibi bodrumlara, basit fakat büyük bir bilginin az da olsa da ima verimli olan tohumlarını getiriyorlardı. Kâh soğuk parlayan haşin gözlerle, kâh okşayıp severek kör ve dilsiz birer âleti olmuş bu köle insanların dürgün kalblerine sokuyorlardı. Bu hakir, bu donuk insanlar, kalblerinin uzun zamandır özlediği bu kelimelerin musikisini güvensizlikle dinliyorlardı. Fakat yavaş yavaş başlarını kaldırarak kudretli ve haris zalimlerin kur-nazca ördükleri yalan ağlarından kendilerini kurtarmağa başladılar.

Elemli bir kinle dolu olan hayatlarına, yalan ve kötülüklerle zehirlenmiş kalblere, kuvvetlinin kaba düşüncelerle karma karışık ettiği zihinlere, aşabığın acısını duyan bu sefil varlığın icine ışık saçan sade, yeni bir kelime düşmüştü: "Arkadaş!.."

Bu kelime onlar için yeni değildi. Onu evvelce de isitmiş, hattâ söylemişlerdi. Fakat o zamana kadar, unutmakla bir şey kaybetmedikleri bütün diğer kelimeler gibi mânasız bir ses sanmışlardı. Bu kelimenin şimdi veyyeni, temiz ve kuvvetli bir sesi, taze bir mânası, elmas gibi sert, kıvılcımlı, değişik bir çeşni vardı.

İnsanlar bu kelimeyi benimsiyerek, bir ananın yavrusunu beşikte sallaması gibi onu sevgi ve ihtimamla söyleyerek kalblerinde besliyorlardı.

"Arkadas.. diyorlardı ve hissediyorlardı ki, bu kelime bütün dünyayı birleştirmek, bütün insanları hürriyete kavuşturarak, karşılıklı saygının kopmaz bağlarıyla kaynaştırmak için gelmiştir.

Bu kelime kölelerin kalbine kök saldığı zaman onlar artık köle olmaktan çıkmışlar. Ve bir gün geldi, hep birlikte hükmedenlere bağırıyorlardı:

"Artık yeter!.."

Hayat durmuştu. Çünkü hayatı harekete getiren kuvvet onlar ve yalnız onlardı. Akan sular durdu, ateşler söndü ve şehir karanlığa gömüldü. Kuvvetliler şimdi yeni doğan çocuklar gibi çaresiz kalmışlardı. Eski zorbaları korku sarmıştı. Kendi pisliklerinin kokusu ile kusarlarken, asilere karşı duydukları nefreti boşaltıyorlardı. Açlık bir heyula gibi peşlerine takılmıştı, karanlıkta uluyorlardı.

Zifiri karanlığa gömülen kiliseler ve evler ölü bir ateş ve demir kaosu içinde kayboldu. Meşum bir ses-

sizlik sokaklara ölüm havası getirmişti, hayat durmuştu. Çünkü hayatı doğuran kuvvet, artık kendini bilmeğe, tanımağa başlamış ve "köle - insan,, iradesinin ifadesi olan sihirli ve yenilmez kelimeyi bulmuştu. Kendini istibdattan kurtarmış ve kendi öz kuvvetini görmüştü, yani yaratıcının kuvvetini..

O günler kudretlinin, hayata hâkim ve sahip olduklarına inanmaların zillet günleri idi.

Ölü şehrin ışıkları o kadar zayıf ve sönüktü ki, asırlar boyunca inşa edilen şehir bir taş ve odun yığını halinde yükseliyordu. Onlar kendi kuvvetlerini bilmenin ateşle yanıyor ve gözlerinde gelecek zaferin vaadi parlıyordu. Uçtan uçradıkları hakaret ve istihza ile ruhlarında derin yaralar açılan insanlar, şehrin sokaklarında yürürlerken emeklerinin derin mânasını görüyorlardı. Ve bu onlara hayata sahip olmanın bir hak olduğu, kanunların yapıcısı ve yaratıcısı olduklarını anlatıyordu. İşte o zaman birleştirici ve hayat verici kelime yeni bir kuvvet ve göz kamaştırıcı parlaklığı ile ses verdi: "Arkadaş!.."

III

Daha dün yarı aç bir hayvan gibi pis sokaklarda nafakası için, birisinin gelip aşk satın almasını bekleyen fahişe de bu kelimeyi isitmişti. Fakat hüznü ve elemle gülerken tekrarlamaya cesaret edememişti. Şimdiye kadar hiç rastlamadığı bir adam onun yanına geldi ve elini onun omuzuna koyarak sanki bir akrabasıyla konuşuyormuş gibi "arkadaş!.. dedi. Kadının yanık kalbinin şimdiye kadar hiçbir zaman hissetmediği sevinçten ağıtlamak için hafif ve çekingen bir surette gülmüştü. Daha dün dünyaya aç ve hayasız bakan gözlerde yaşlar, yeni doğan bir çocuk neşesinin saf yaşları parlıyordu. Kast dışı edilen, yeryüzünün büyük ezilenler ailesi içine alınmaların bu sevinci şehrin bütün sokaklarında parlıyordu.

Daha dün karını doyursun ve kendi vicdanı rahatlasın diye önüne bir kuruş atılan dilenci de bu kelimeyi duymuştu. Sefaletin aşındırdığı kalbi şükran ve sevinçle çarptı.

Kemikleri çıkmış suska heygileri kostursun diye, arkasından dürtülen garip arabacı, tekerleklerin taşlar üzerinde çıkardığı gürültüden hisleri körlenmiş bu adam da gülerken yoldan geçen birine: "Biner misin arkadaş?.. dedi. Bunu söyler söylemez kelimenin sesinden ürkmüş, dizginleri toparlayarak hemen uzaklaşmaya hazır bir halde, o mes'ud gülüşü ile yolcuya bakıyordu. Yolcu da, onun gülümsemesine karşılık başını salladı ve: "Tesekkür ederim arkadaş!.. gideceğim yer uzak değil.. dedi.

Kaldırımlar üzerinde insanlar küçük topluluklar halinde yürüyor ve dünyayı birleştirecek olan büyük söz bir kıvılcık gibi onların arasında gidip geliyordu: "Arkadaş!.."

Uzun favorili, asık suratlı ve kurumlu bir polis köşebaşında konuşan bir ihtiyarın etrafında toplanan kalabalığa yaklaştı. Bir müddet dinledikten sonra yavaşça: "Sokak toplantıları kanunen yasaktır. Dağın baylar... dedi. Scura bir an durdu, gözlerini yere doğru indirerek yumuşak bir sesle ilâve etti: "Arkadaşlar!.."

Kalblerinde bu kelimeyi taşıyanların, onu birleştirmeğe çağırın bir borazan sesi olarak etine ve ka-

nına sokanların rüzünde genç yaratıcıların gururu parlıyordu.

Onların bu kelimeye cömertçe kattıkları kuvvetin yıkılmaz ve tükenmez olduğu aşikardı.

Onlara karşı kör sürüsü silâhli adamlar da bir yandan hazırlanıyor, sıraya giriyordu, zalimlerin gazabı, adalet için mücadele edenlerin üzerine inmek üzereydi.

Büyük şehrin çarpık sokaklarında ve meşgul işçilerin inşa ettiği soğuk ve sessiz duvarlar arasında ise insanların kardeşliğine olan büyük iman gelişerek yayılıyordu: "Arkadaşlar!.."

Kuvvetli ve güzel kardeşlik hissi ile dünyayı bir alev gibi saracak olan ateş, şurada burada yangınlar halinde kendini göstermeğe başlamıştı. Bu ateş dünyayı sarmı kavuracak, bizi insan kılığında çıkaran kötülük, nefret ve zulmü kül haline getirecek, kalblerimizi kaynaştırarak, başı dik, asil insanların, hür işçilerin dostluk ailesine sıkı sıkıya bağlı, tek bir kalb haline getirecektir.

Kölelerin inşa ettiği ölü şehirde, zulmün hüküm sürdüğü şehrin sokaklarında insanın kendine ve dünyanın kötülüğüne karşı kazanacağı zafere olan imanı büyüyor, kuvvetleniyordu. Ve elemli, huzursuz hayatın kaosu içinde parlak ve şen bir yıldız gibi istikbal aydınlatan bir meş'ale gibi şu sade ve içten kelime parlıyordu: "Arkadaş!.."

Baş tarafı S. 2

kisleri hâlâ kulağımızda. Ben bu macerayı şiir olarak yazdım ve (Gün) de neşrettim. Bu şiiri (Yaşadıkça) ya aldım. Kimse matbuattan fikir hürriyetinden kelepçeden bahsetmedi. Onları fikirde bizimkiler çakıl taşı mı?.. Yoksa bizimkiler mi bilek değil?

— Şimdi ne yapacaksın?

— Görüyorsunuz hastayım. Evvelâ sıhhatımı kazanacağım. Mücadele için sıhhat en geçer akçadır. Sonra mesleğimi; devam, danıstayda.. Bu memlekette adalet varsa çok sevdiğim öğretmenliğe döneceğim.

Başka ne yapabiliriz?

— Birinci sayfadan devam —

mişler. Bir türk delikanlısı, Amerikalı şımarık dostlarımızı nezakete davet etmiş. Delikanlının kafasına bir şişe indirip, parçalamak suretile karşılık vermişler.

Bu durum karşısında hiç bir şey yapılamıya çağını anlayan bir başka Türk delikanlısı da, hırsından bir bira şişesini çatır çatır dişleriyle kırarak, ağzı kan çanağı içinde, cam parçalarını yutmuş galiba başka da yapacak iş kalmadı. On sekiz milyon Türkün, hırslarından bira şişelerini yemesi izim geliyor. Fakat, haşmetli efendilerimiz o kadar vurdum duymaz ki, bu sefer de korkarız, milletin bira şişelerini dişleriyle parçalaması için, Amerikaya şişe ismarlarlar.

Sendika çeşitleri

İki türlü sendika vardır. Aksı inkılâbçı sahte sendikalar ki, bunlara « Sarı sendika » ismi verilir ; diğeri de inkılâbçı hakikî sendikalardır.

Bu iki çeşit sendikaların nasıl iktisadî ve sosyal bir zaruretin mahsulü olduklarını inceleyelim :

İşçi sınıfı mütehasıs işçi ve mütehasıs olmayan yani kara işçisi diye iki çeşittir. İşte işçilerin ihtisalarına göre, böyle iki gruba ayrılmaları, dünyada Sarı sendika ve hakikî sendika diye iki çeşit sendikanın meydana gelmesine sebep olmuştur. Şimdi bunun nasıl olduğunu açıklayalım :

Meselâ Fransada, Kara işçisinin (yani ihtisassız işçi) ortalama olarak gündeliğini (1) kabul edersek yine Fransada mütehasıs işçinin gündeliği 1,7 dir. Amerikada ve İngilterede ise bu nisbet 1 e karşı 4—6 Sovyetler Birliğinde 1 e karşı 3—5, Almanyada ise aşağı yukarı Fransadakinin ayıdır.

Bu rakkamlara dikkatle bakarsak görürüz ki, Amerika ve İngilterede, işçi sınıfının muayyen bir tabakası olan mütehasıs işçiler, mütehasıs olmayan işçilere nazaren dört beş kere daha fazla gündelik almakta, yani Kara işçisinden çok üstün bir refah içinde yaşamaktadır. İşte Amerikada refah içinde olduğu ileri sürülüp, gözümüz boyanılmak istenen bu çeşit işçilerdir. Elbette böyle refah içinde bulunan işçilerin, onlardan pek daha az gündelik alan kara işçisi ile aynı davayı güdemeyecekleri meydandadır. Bu sebepten Amerikada ve İngilterede bir çeşit işçi aristokrasisi meydana gelmiştir. Bunlar sosyal nizamda bir değişikliğe taraftar olmak değil, tersine olarak kendi çıkarlarına olan bu düzenin muhafazasını isterler. Çünkü bu düzenle günden birinde sermayedar olacaklarını, umar ve beklerler.

İşte bu çeşit işçiler « Sarı sendika, » ları meydana getirmişlerdir. Meselâ İngilteredeki (Trade-Union) ve Amerikadaki (Amerikan Federation of Labour), sendikaları gibi.

Buna mukabil Amerikadaki, sınıf şuuruna ermiş kara işçilerinin kurdukları (Industrial Worker of the world (Congrai of Industrial organisation,) isimli sendikalar inkılâpçı hakikî sendikalardır.

Amerika ve İngilterede sarı sendikalara mensup işçilerin gelirleri, memur, asker, hakim... gibi bürokrat zümrenin gelirinden daha yüksektir. Bu da onların kendi sınıflarından uzaklaşarak, Burjuva hayatı sürmelerini sağlamaktadır.

Bu durum ilk bakışta, işçiler için çekici ve tatlı görünebilir. Elbette her işçi iyi bir hayat ister. O halde bütün işçiler mütehasıs işçi haline gelerek, fazla kazansınlar. Fakat gerçek böyle değildir. Eğer bu refah, sonuna kadar devam edecek olsaydı, böyle düşünenlere hak verilebilirdi.

İngiliz ve Amerikalı sermayedarlar ödedikleri bu yüksek işçi gündeliklerini, kara işçilerinden keserek ve müstemlekelerle, yarı müstemlekelerden yaptıkları yağmalarla temin ederler. Tutulan istatistiklere göre her İngilizin bir günlük harcadığı parada, Hindistan halkının çalışan sınıfından birinin 65 Şiling i vardır.

Kara işçileri sendikalar halinde mücadelelerinde devam ederek haklarını aldıkları ve müstemlekelerin Millî kurtuluş hareketlerini yaparak müstakil milletler haline geldiği gün, bu mütehasıs işçiler de, yüksek gündeliklerini alamıyacaklardır.

Yalancı ve devamsız bir refah içinde yüzen bu mütehasıs işçiler de, müstemleke yağmasının uzun müddet devam edemeyeceklerini anladıkları gün, kendi sınıflarına ihanetten vazgeçerek, kurtuluşlarını işçi birliğinde anlıyarak, hakikî sendikalar içinde birleşeceklerdir.

Görülüyor ki, Sarı Sendika ve hakikî sendika diye işçi sınıfını ikiye ayıran sebeplerden en mühimi, mütehasıs işçi ile mütehasıs olmayan işçi gündelikleri arasındaki büyük farktır. Ancak memleketlerin içinde bulunduğu tarihi şart ve zaruretleri de göz önünde tutmak gerektir.

Okuyucularla Başbaşa

Bir okuyucumuz « Bu ne biçim magazin. Beğeniyoruz, zevkle okuyoruz. Fakat magazine benzetemedik, » diye yazıyor. Okuyucumuza hak vermemek mümkün değil. Çünkü bu memleket halkına magazin namı altında iç gıcıklayıcı çıplak kadın resimleri sunuldu ve böyle alıştırıldı.

Bizimki de iste bu çeşit bir magazindir. Başka memleketlerde örnekleri de vardır. Biz magazin deyince şunları anlarız:

1 — Herkesi ilgilendiren konular vardır.

2 — Bir memleket halkının her seviyede insanına hitap eder.

3 — Mevzular ciddi ve ağır da olsa üslup hafif ve kolay anlaşılır tarzdadır.

4 — Bir çok çeşitli mevzularda yazılar topluluğudur.

Bir okuyucu tarafından gönderilmiştir.

Aynı goldur

Sil başdan, al başdan, başla yeni başdan

At yeni tarihi diğerini silelim.

Çalış millet için korkmayalım her tasta

Yol aynı yoldur hep bu yolda ölelim....

M. Tarakçıoğlu

Emekçi gazetesi

Türkiyeye giremiyor

İngiliz imparatorluğunun idaresi altında yaşayan Kıbrıstaki Türk işçi teşkilâtlarının neşir vasıtası olan « Emekçi » gazetesinin Türkiyeye girmesi Bakanlar kurulu kararı ile yasak edilmiştir.

ESKİ SAYILARIMIZ

Gazetemizin eski sayılarını elde etmek isteyen okuyucularımız, mektupla 10 kuruşluk posta pulu gönderilirse adreslerine yollanır. İstanbuldaki okuyucularımız eski sayılarımızı, Ankara caddesi Narlıbahçe sokağında gazetemizin bayii Esat' Ekicigil'den tedarik deebilirler.

Dizildiği yer BERKSOY Basımevi

Basıldığı yer F. K.

Sahibi ve Neşriyat Müdürü ORHAN MÜSTECAPLI

İNÖNÜ neler söylemişti?

İnönü « Bir millet san'atdan ve san'atkârdan mahrumsa, tam bir hayata malik olamaz, » demişti. Sayın İnönü ileri görüşü ile, veciz şekilde bu günkü hayatımızı tasvir etmiş bulunuyor. Bugün bütün san'at kollarına bakalım, milletin san'at ve san'atkârdan mahrum olduğunu görürüz. Tiyatro eserlerinin sansüre uğradığı, memleket realitesini veren değerli resimlerin sergilere alınmadığı, şiir kitaplarının, hikâye kitaplarının toplatıldığı, romanların basılmadığı, mizahın susturulduğu bir memlekette, nasıl olur da san'at ve san'atkâr olur?

San'atın bu kadar kayıtl altına alındığı, sözde hürriyet olan memleketimizde müzik namına göbek havası, film diye göbek çalkalaması, resim olarak göbek çukurunda rakı içilen anadan doğma avratlar, roman diye belden aşağılık göbek altı nâmelerinden başka ne beklenebilir?

Sayın İnönü çok haklıdır: san'attan ve san'atkârdan mahrum bir millet tam bir hayata malik değildir.

İnönü şöyle söylemiştir: « Milletın murakabesi, idare üzerinde hakikî ve filî olmadıkça ve böyle olduğuna milletçe kanaat gelmedikçe bir halk idaresi var denemez. »

Bugün gazetelerin yazdıklarına, parti liderlerinin beyanatına ve bizzat millet vekillerinin sözlerine göre, idare üzerinde milletin murakabesi şöyle dursun, tersine olarak, idarenin millet üzerinde murakabesi vardır.

Yani Türkiyede bir halk idaresi var denemez.

İnönü şöyle demişti: « Eğer bir hükümet bütün meseleleri hal edecekse, onun bir kurun-u vustâ padişahından ne farkı vardır? »

Son bir kaç hükümeti şöyle bir gözden geçirince

nasıl bir padişahlar idaresi altında yaşadığımızı anlarız. Halbuki biz padişahların memleketten koğulduklarını sanırdık.

Kelime olarak kovuldukları doğrudur, hakikatte ise mal meydanda. Nasıl olsa bir padişah mukadderse, hiç olmazsa, kurunu vustâfı olmasınlar, son asır padişahlarına çoktan fit olduk.

İnönü şöyle söylemişti: « Uğraşacağımız en mühim hastalık cehalet ve takip edeceğimiz en feyizli yol müsbet ilimdir. »

Biz sayın İnönünün bu irşatlarına uygun hareket ediyoruz. Biz cehalet hastalığı ile mücadele ediyoruz. Bu memleketin ve milletin hayrına olduğuna inandığımız sosyalizmi, körü körüne ve bilmeden inatla direnenlerin kafasına sokmaya çalışıyoruz. Yolumuz müsbet ilimdir; gerilik, softalık, yobazlık, cehalet değildir.

İnönü şöyle söylemişti: « Her hangi bir işe girecek adam, haksızlıktan kendini masûn addetmezse hayatta hiç bir çalışmanın hedefi kalmaz. »

Biz, bundan evvelki vesikalı, delilli misallerile, giriştiğimiz bu işte ve girişeceğimiz her işte haksızlığa uğramıyacağımıza güvenemiyoruz. Fakat bu haksızlık tehlikesi bizi hak, hakikat ve halk uğruna mücadeleden döndüremeyecektir.

İnönü, « Siyasette ve idarede olan felâket, yarım bilgili adamların salâhiyet sahibi olmalarıdır, » demişti. Bu günkü durumumuzu bundan daha iyi tasvir eden söz pek zor bulunur. Her vatansız, her ileri görüşlü insana, kanun nazârında bir suç isnad eden idare ve siyaset adamları bindikleri şablanmış cehaleti kırbaçlayıp, bir semti meçhule yani felâkete dört nala gidiyorlar.

İnönü « Geride kalmak bütün hayatta her şey için bir kusurdur. » demişti. Emperyalizmin Türkiye mümessilleri ve geri kafalı, köhne düşünceliler, acaba Sayın İnönü'nün bu vecizelerini duymadılar mı?

Eşref'ten

Abdülhamid'in bomba suikasından kurtulması üzerine, aşağıdaki kuta Şair Eşref tarafından yazılmıştır:

Muktezâ-yı hükm-ü kanun-u tabiat böyledir
Düşmek üzere yıldırım ekser muallâ tâk arar
Çokmu namerdin felâkettten selamet bulması
Her kese gitmez bela, erbab-ı istihkak arar

Eşref